

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 13 (54)

2025

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: *право*, серія: *економіка*, серія: *педагогіка*,
серія: *техніка*, серія: *фізико-математичні науки*

СЬОГОДНІ

Шановні колеги!

*З Новим Роком та
Різдвом Христовим!*

Бажаю, щоб Ви і Ваші близькі були здорові і щасливі, щоб удача супроводжувала у справах, щоб любов оточувала і наповнювала Вас і Вашу родину.

Нехай негоди проходять стороною, а над головою буде завжди мирне небо і ясне сонце. Виконаних мрій, досягнутих цілей і приємних відкриттів Вам у Новому 2026 році!

З повагою,
директор Видавничої групи
«Наукові перспективи»

Ірина Жукова

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2025. № 13(54) 2025. С. 2763**

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320
журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки
(спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу
присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно
категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)*

*Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та
соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації
«Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації
«Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»*

*Рекомендовано до видавництва Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління
(Рішення від 24.12.2025 № 9/12-25)*

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Войтасик Андрій Миколайович – кандидат технічних наук за спеціальністю системи та процеси керування, доцент кафедри електричної інженерії суднових та роботизованих комплексів Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв, Україна), Віце-академік громадської наукової організації «Академія технічних наук України» (Івано-Франківськ, Україна)
- Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Воробйов Яків Анатолійович – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри математики, інформатики та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету, учасник бойових дій, член громадської організації «Міжнародна фундація науковців та освітян», автор наукових публікацій та навчально-методичних матеріалів у галузі математики, прикладної математики, інформаційних технологій та педагогіки;
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дівізніок Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

УДК 37.013.77:159.9:37.011.3-056.262

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-13\(54\)-1091-1102](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-13(54)-1091-1102)

Кас'яненко Оксана Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет, <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Брецько Ірина Іванівна кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології, Мукачівський державний університет, <https://orcid.org/0000-0002-1321-7351>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

Анотація. У статті розкрито феномен психолого-педагогічного супроводу дітей із порушенням зору та окреслити сучасні виклики, що впливають на його ефективність. Акцентовано, що ефективність освітнього процесу для дітей із порушеннями зору значною мірою залежить від комплексного підходу, який враховує індивідуальні особливості розвитку та соціальні умови життя дитини. При цьому зазначено, що психолого-педагогічний супровід сприяє не лише навчальній діяльності, а й розвитку емоційної сфери, самостійності та адаптації до змін у навколишньому середовищі, забезпечуючи основу для успішної соціальної та життєвої реалізації. Враховано позиції вітчизняних науковців і практиків щодо характеристики понять «діти з особливими освітніми потребами», «діти з порушенням зорової функції», «психолого-педагогічний супровід» та завдань психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання. На цій основі, автори визначають психолого-педагогічний супровід дітей із порушеннями зору як системну діяльність фахівців, спрямовану на створення умов для всебічного розвитку, адаптації та соціальної інтеграції дитини, яка враховує її індивідуальні особливості, потреби та потенціал, поєднуючи освітні, корекційні та психологічні заходи. Його особливістю визначено інтегрованість підходів, що поєднує навчальні, корекційні та психологічні стратегії, а також орієнтація на максимальне використання збережених сенсорних ресурсів дитини та розвиток компенсаторних механізмів для забезпечення її повноцінної самостійності та соціальної активності. Сучасними викликами, що створюють додаткові складнощі у забезпеченні ефективного психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору названо війну, швидкі соціальні зміни, технологічний прогрес та зростаючі вимоги до інклюзивної освіти.

Ключові слова: особи з особливими освітніми потребами, діти з порушенням зору, інклюзія, спеціальна освіта, тифлопедагогіка, супровід, психолого-педагогічний супровід, психолого-педагогічний супровід дітей з порушенням зору, корекційна робота, компенсація порушених функцій.

Kasianenko Oksana Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Preschool and Special Education Department of Mukachevo State University, Mukachevo, <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Bretsko Iryna Ivanivna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, the Head of the Department of Psychology, Mukachevo State University, <https://orcid.org/0000-0002-1321-7351>

CURRENT CHALLENGES IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR CHILDREN WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Abstract. The author of the article has highlighted the importance of psychological and pedagogical support for children with visual impairments and outlined the current challenges affecting its effectiveness. It has been emphasized that the effectiveness of the educational process for children with visual impairments largely depends on a comprehensive approach that takes into account the individual characteristics of the child's development and social conditions. At the same time, it has been noted that psychological and pedagogical support contributes not only to educational activities, but also to the development of the emotional sphere, independence, and adaptation to changes in the environment, providing the basis for successful social and life realization. The positions of national scientists and practitioners regarding the characteristics of the concepts of “children with special educational needs,” “children with visual impairments,” “psychological and pedagogical support,” and the tasks of psychological and pedagogical support for children with visual impairments in inclusive education settings have been taken into account. On this basis, the authors have defined psychological and pedagogical support for children with visual impairments as a systematic activity of specialists aimed at creating conditions for the comprehensive development, adaptation, and social integration of children, taking into account their individual characteristics, needs, and potential, combining educational, corrective, and psychological measures. Its distinctive feature is the integration of approaches that combine educational, corrective, and psychological strategies, as well as a focus on maximizing the use of the child's preserved sensory resources and developing compensatory mechanisms to ensure their full independence and social activity. Contemporary challenges that create additional difficulties in providing effective psychological and pedagogical

support to children with visual impairments include war, rapid social change, technological progress, and growing demands for inclusive education.

Keywords: people with special educational needs, children with visual impairments, inclusion, special education, typhlopedagogy, support, psychological and pedagogical support, psychological and pedagogical support for children with visual impairments, corrective work, compensation for impaired functions.

Постановка проблеми. Сьогодні дитина з порушеннями зору має можливості пізнавати навколишній світ, спираючись на збережені аналізатори. Проте, як наголошують науковці, її психічний розвиток, формування компенсаторних механізмів, активної життєвої позиції та усвідомлення способів самореалізації залежать від численних факторів, передусім соціальних. Освіта дітей із порушеннями зору повинна мати корекційно-розвиткову спрямованість, що передбачає розвиток компенсаторних процесів та активне виявлення потенційних можливостей у становленні особистості дитини з порушеннями зору [6, с.2].

Актуальність психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору зумовлена сучасними вимогами до забезпечення рівних можливостей у навчанні та розвитку для всіх дітей. У сучасному освітньому середовищі особлива увага приділяється створенню умов, які дозволяють кожній дитині максимально розкрити свої здібності та компенсувати можливі обмеження. Психолого-педагогічна підтримка стає важливим чинником розвитку особистості, формування соціальних навичок та забезпечення повноцінної інтеграції в колектив. Водночас ефективність освітнього процесу для дітей із порушеннями зору значною мірою залежить від комплексного підходу, що враховує індивідуальні особливості кожної дитини та соціальні умови її розвитку. Психолого-педагогічний супровід сприяє не лише навчанню, а й розвитку емоційної сфери, самостійності та адаптації до змін у навколишньому середовищі, формуючи основу для успішної життєвої реалізації.

Нажаль, сучасні виклики, зокрема війна, швидкі соціальні зміни, технологічний прогрес та зростаючі вимоги до інклюзивної освіти, створюють додаткові складнощі у забезпеченні ефективного психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору. Вони потребують адаптації освітніх стратегій, впровадження новітніх методик та індивідуалізованого підходу, щоб кожна дитина могла розвивати свої здібності та активно інтегруватися в соціальне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання освіти й виховання дітей з порушенням зору є актуальним і водночас складним, оскільки потребує інтеграції психологічних, педагогічних та корекційних підходів для забезпечення всебічного розвитку дитини та її соціальної

інтеграції. Ці питання досліджували такі науковці, як І.Гудим, К.Довгопола, Н.Колодна, С.Кондратенко, Т.Костенко, О.Легкий та ін., які розглядали особливості навчання, розвитку та психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору. Так, вагомим для нашого дослідження є навчально-методичний посібник «Навчання дітей із порушенням зору» (Т. Костенко, І. Гудим) [5]. Видання містить практичні поради з питань організації освітнього простору для дітей із порушенням зорових функцій, окреслення особливостей їхнього мовленнєво-комунікативного, когнітивного, емоційно-вольового та особистісного розвитку; визначені перешкоди в опануванні навчальними навичками і шляхи та засоби їх подолання. У дисертації Н. Колодної «Соціально-педагогічний супровід дітей з глибокими порушеннями зору в умовах навчально-реабілітаційного центру» [4] представлено розроблену методику комплексного соціально-педагогічного супроводу дітей з тяжкими порушеннями зору, що здійснюється командою фахівців у закладах освіти нового типу, зокрема у навчально-реабілітаційних центрах. У роботі створено й апробовано систему компенсаторно-корекційних заходів, психолого-педагогічних технологій та методичних підходів до організації процесу соціальної адаптації учнів із порушеннями зору в межах комплексного супроводу.

Мета статті – розкрити феномен психолого-педагогічного супроводу дітей із порушенням зору та окреслити сучасні виклики, що впливають на його ефективність.

Виклад основного матеріалу. Термін «особи з особливими потребами» уперше був запропонований у Саламанській декларації, у якій підкреслено, що «особливі потреби» мають усі люди, чиї потреби зумовлені певними фізичними або інтелектуальними обмеженнями, а також труднощами, пов'язаними з процесом навчання.

Сучасний термінологічний словник «Спеціальна педагогіка і психологія» визначає поняття «діти з особливими освітніми потребами» як осіб, які потребують додаткової, постійної або тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їхнього права на освіту, сприяння особистісному розвитку, поліпшення стану здоров'я та якості життя, а також підвищення рівня участі в житті громади [8 с.66]. До категорії осіб з особливими освітніми потребами, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі, належать, зокрема, діти з порушеннями зору.

У навчально-методичному посібнику «Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі» діти з особливими освітніми потребами – це група дітей, які через різні біологічні чи соціальні чинники стикаються зі стійкими труднощами у засвоєнні навчальних програм. Такі діти, які здобувають освіту в загальній або спеціальній школі, можуть мати

порушення інтелектуального розвитку, емоційно-вольової сфери чи функціонування окремих аналізаторів (слухового, зорового, мовленнєвого, рухового) [2, с.15].

Нині для виявлення особливих освітніх потреб дитини проводять комплексну психолого-педагогічну оцінку її розвитку. Це цілісний процес збирання та аналізу кількісних і якісних даних про індивідуальні особливості дитини, який дає змогу визначити її освітні потреби, у тому числі рівень інтелектуального розвитку. На основі отриманих результатів формуються рекомендації щодо вибору освітньої програми, організації освітнього середовища та надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг відповідно до можливостей конкретної дитини. Комплексну психолого-педагогічну оцінку проводять фахівці інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). Вона є підсумком усього процесу оцінювання та слугує орієнтиром для спеціалістів ІРЦ, педагогів і батьків у визначенні найбільш відповідного освітнього маршруту для кожної дитини з особливими освітніми потребами [2, с.16].

Діти з порушенням зорової функції – це діти, які мають значні відхилення зорового сприйняття, спричинені вродженими або набутими дефектами, і потребують спеціально організованих умов навчання та виховання. Порушення зору ускладнює сприйняття навколишньої дійсності, обмежує соціальні контакти, ускладнює орієнтування та можливість займатися багатьма видами діяльності. Зоровий аналізатор є найскладнішим органом, який функціонально та структурно взаємодіє з іншими аналізаторами (руховим, тактильним, слуховим), формуючи складні динамічні системи взаємозв'язків. Особливості розвитку дітей з порушенням зору зумовлені процесами природної компенсації через активне використання збережених аналізаторів. Для того, щоб розвиток таких дітей максимально наблизити до нормативного, необхідна система спеціального навчання з корекційною спрямованістю, яка враховує специфіку порушення [8, с.67-68].

У дослідженні С. Федоренко акцентується увага на тому, що у дітей з глибокими порушеннями зору особливо страждає наочна діяльність, яка за нормального розвитку стає провідною ще на початку дошкільного віку. Водночас наочна діяльність виступає основою для формування інших видів діяльності, зокрема навчальної. Розвиток предметної та наочної діяльності є фундаментом для наступної провідної діяльності – трудової.

Оволодіння елементами трудової діяльності можливе лише за умови сформованих когнітивних функцій, набуття яких відбувається на попередніх етапах розвитку. Таким чином, трудова діяльність є логічним продовженням розвитку предметної та наочної діяльності дитини. Завдяки цьому дитина набуває соціальної компетентності, що формується на базі когнітивних

функцій. Основи трудової діяльності дозволяють дитині перевести гру з предметами на новий соціально значущий рівень, що робить її дії з предметами цінними з точки зору соціальної взаємодії. Це, своєю чергою, вимагає нового рівня оволодіння наочно-предметними діями. Низький рівень розвитку наочно-предметної діяльності ускладнює загальний розвиток дитини, перешкоджає оволодінню навичками самообслуговування та потребує постійного супроводу. Самообслуговування включає складну систему навичок, якими повинні оволодіти діти. У дітей з глибокими порушеннями зору рівень володіння цими навичками може значно відрізнитися [9].

Проблему супроводу дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з глибокими порушеннями зору в умовах навчально-реабілітаційного центру, Н. Колодна розглядає як специфічний спосіб забезпечення оптимальних умов для їх навчання, виховання та реабілітації [4, с.25]. Авторка розробила наступні етапи супроводу: 1 етап – діагностичний; 2 етап – етап пошукового запиту метою якого; 3 етап – етап визначення складу команди комплексного супроводу; 4 етап – етап основної діяльності команди супроводу; 5 етап – рефлексивний [4, с.32]. Соціально-педагогічний супровід представлено як систему узгодженої, комплексної соціально-педагогічної роботи команди фахівців, яка сприяє індивідуалізації розвитку учня, створює умови для його самовизначення відповідно до власних можливостей і здібностей, забезпечує підтримку у подоланні труднощів соціалізації та гарантує захист прав дитини [4, с.37].

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами є тривалим, гнучким і безперервним процесом, що формує цілісну систему роботи психологічної служби закладу освіти. Він охоплює п'ять взаємопов'язаних напрямів:

- регулярний моніторинг медичного, психологічного та педагогічного стану дитини з урахуванням динаміки її розвитку;
- створення сприятливого соціально-психологічного середовища, яке забезпечує повноцінний психічний та соціальний розвиток;
- надання системної психологічної допомоги дітям із порушеннями психофізичного розвитку, що включає консультування, корекційну роботу та психологічну підтримку;
- психологічна підтримка батьків, чиї діти мають труднощі у розвитку;
- організація життєдіяльності дитини, спрямована на її адаптацію, розвиток і активне включення в освітнє середовище [3, с.120-121].

О. Чеботарьова визначає низку етапів психолого-педагогічного супроводу дитини, серед яких: підготовка дитини до включення в колектив однолітків; забезпечення її соціально-психологічної адаптації; організація розвивального предметно-просторового середовища з урахуванням вікових та

індивідуальних особливостей; розроблення індивідуального освітнього маршруту відповідно до потреб і можливостей кожної дитини; складання перспективного плану особистісного розвитку, що охоплює загальноосвітні та корекційні завдання; здійснення моніторингу психосоціального розвитку дитини [10, с.27-28].

Погоджуємося з І. Гудим, що шляхи, умови та ключові завдання, що забезпечують результативний психолого-педагогічний супровід дітей раннього віку з вираженими порушеннями зору, значною мірою залежать від рівня його ресурсного забезпечення. У своєму дослідженні вона виокремлює такі:

- нормативно-правове забезпечення (визначення цілісної стратегії нормативного регулювання роботи консультативних пунктів для дітей з порушеннями зору та їхніх батьків на базі спеціальних закладів освіти; узгодження правових засад взаємодії медичних, соціальних та освітніх структур; удосконалення законодавства: підготовка змін і доповнень до чинних нормативних актів України щодо соціальної підтримки, реабілітації та створення доступних умов життєдіяльності для дітей і їхніх родин);

- науково-методичне забезпечення (створення національних та адаптація міжнародних діагностичних методик для вивчення розвитку дітей із порушеннями психофізичних функцій; розроблення програмно-методичних, навчальних і дидактичних матеріалів; опрацювання сучасних підходів до підтримки сімей, у яких виховуються діти з психофізичними порушеннями; оптимальне використання наявних ресурсів і пошук нових напрямів у системі сімейного супроводу; організація науково-практичних майданчиків при установах соціального захисту, охорони здоров'я й освіти для впровадження інноваційних технологій підтримки батьків, що виховують дітей з ООП);

- кадрове забезпечення (підготовка та перепідготовка фахівців, які працюють з дітьми раннього віку у сферах фізіотерапії, стимулювання раннього розвитку, ранньої комунікації, альтернативної та додаткової комунікації, спеціального навчання, оцінювання розвитку, стану зору й слуху немовлят і малюків, роботи з родинами, інклюзивної дошкільної освіти тощо);

- соціальне забезпечення (широке й неупереджене висвітлення проблематики сімей, що виховують дітей з ООП, у засобах масової інформації для формування толерантного ставлення суспільства та захисту прав цих дітей (створення соціальних роликів, коротких фільмів, тематичних телепередач); підтримка громадських ініціатив і співпраця з організаціями, що працюють у сфері допомоги сім'ям, які виховують дітей з ООП; залучення недержавних організацій до надання соціальних послуг таким сім'ям) [1, с.41-42].

Основними завданнями психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання І.Сасіна та Т.Гребенюк виокремлюють:

- забезпечення особливих умов для організації навчальної діяльності даної категорії дітей;
- формування психологічної готовності серед педагогів, батьків та учнів школи до взаємодії з дитиною, яка має порушення зору; попередження і корекція вторинних відхилень в розвитку дитини;
- створення психологічної установки у дитини з порушеннями зору на подолання труднощів та досягнення успіхів в усіх доступних видах діяльності, а також соціальну адаптацію [7, с.182-183].

Перше завдання, як стверджують автори, полягає у забезпеченні особливих умов для організації навчально-пізнавальної діяльності (створення офтальмологічно безпечних умов освітньо-виховного процесу для дітей з порушеннями зору, що охоплює безбар'єрність простору, раціональну організацію робочого місця, дотримання оптимальної відстані до очей під час читання, регламентацію безперервного зорового навантаження, правильний добір і використання наочних матеріалів тощо; забезпечення індивідуального підходу з урахуванням особливостей і можливостей кожної незрячої дитини або дитини зі зниженим зором, що включає адаптацію навчальних і методичних матеріалів, модифікацію змісту та складності навчальних завдань, добір спеціальних форм та прийомів організації навчальної діяльності; спрямування уроку на корекційно-компенсаторний розвиток, який передбачає формування у дітей з порушеннями зору прийомів сенсорної, розумової та практичної діяльності; розширення, конкретизацію й уточнення їхніх уявлень та життєвого досвіду щодо предметів і явищ навколишнього світу; активізацію пізнавальних процесів тощо) [7, с.183].

Щодо другого завдання, то воно, на переконання дослідників, передбачає формування психологічної готовності педагогів, батьків та учнів до конструктивної взаємодії з дитиною, яка має порушення зору. Робота психолога в межах супроводу такої дитини охоплює: інформування педагогів, батьків і здобувачів освіти про особливості розвитку та потреби дитини з порушеннями зору, а також формування у них позитивного ставлення до інклюзивного навчання; створення умов для налагодження повноцінного спілкування та забезпечення позитивного соціального статусу дитини з порушеннями зору у шкільному й класному середовищі [7, с.184].

Відповідно до третього завдання постає необхідність виявлення та розвитку позитивних якостей дитини з порушеннями зору, подолання небажаних проявів її поведінки та формуванні навичок установлення різноманітних соціальних контактів [7, с.186].

Слід взяти до уваги той факт, що в емоційному плані особи з порушеннями зору перебувають у більш уразливому стані порівняно зі зрячими.

Як зазначають О. Легкий та С. Кондратенко, у процесі реалізації програми соціально-побутового орієнтування тифлопедагог перед собою ставить такі завдання: сприяти адаптації дітей до умов дитячого садка; допомогти дітям пристосуватися до умов лікувально-відновлювального процесу; навчити дітей орієнтуватися та поводитися в елементарних життєвих ситуаціях (повсякденне життя, спілкування з однолітками та дорослими) відповідно до загальноприйнятих норм; сформувати міцну основу для успішної самостійної діяльності дітей у процесі подальшого шкільного навчання [6, с.3]. Поділяємо думку, що основними методами психокорекційної роботи практичного психолога з дітьми та підлітками з порушеннями зору є ігрові методики (ситуаційно-рольові, дидактичні, творчі, організаційно-діяльнісні, імітаційні, ділові, креативні та ігри-драматизації), методи тілесно-орієнтованої терапії, тренінги, казкотерапія та інші [7, с.188].

Висновки. На основі вищезазначеного, психолого-педагогічний супровід дітей із порушеннями зору розуміємо як системну діяльність фахівців, спрямовану на створення умов для всебічного розвитку, адаптації та соціальної інтеграції дитини, яка враховує її індивідуальні особливості, потреби та потенціал, поєднуючи освітні, корекційні та психологічні заходи. Його особливістю, на наш погляд, має бути інтегрованість підходів, що поєднує навчальні, корекційні та психологічні стратегії, а також орієнтація на максимальне використання збережених сенсорних ресурсів дитини та розвиток компенсаторних механізмів для забезпечення її повноцінної самостійності та соціальної активності.

Сучасними викликами, що створюють додаткові складнощі у забезпеченні ефективного психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору є війна, швидкі соціальні зміни, технологічний прогрес та зростаючі вимоги до інклюзивної освіти та ін. Так, воєнні дії, нажаль, призводять до зміни умов життя та навчання дітей, психологічного стресу, повної або часткової втрати доступу до спеціалізованих освітніх і корекційних послуг. Діти з порушеннями зору є особливо вразливими в таких умовах, оскільки їхній розвиток потребує стабільного і передбачуваного середовища, регулярної психолого-педагогічної підтримки та системного супроводу для формування навичок самостійності, адаптації та ефективної взаємодії з оточенням.

Соціальні трансформації та технологічний прогрес, що проявляються у зміні норм і цінностей, нових формах спілкування та взаємодії у суспільстві створюють додаткові вимоги до дітей із порушеннями зору, яким необхідно адаптуватися до сучасних соціальних умов, зберігаючи активну участь у освітньому процесі та повноцінну інтеграцію. Для цього вони потребують доступу до спеціалізованих програм, допоміжних пристроїв і адаптованого цифрового контенту, що може бути складним для впровадження в умовах

обмежених ресурсів. Стосовно зростаючих вимог до інклюзивної освіти, це передбачає комплексну підготовку педагогів і фахівців ІРЦ, адаптацію навчальних програм і методик, постійний моніторинг ефективності супроводу тощо.

Відповідно, сучасна система психолого-педагогічного супроводу потребує гнучкості та адаптивності, здатності швидко реагувати на зміни в умовах навчання і життя дитини. Це передбачає впровадження інноваційних методик, використання сучасних технологій, а також індивідуалізованого підходу, що враховує особливості розвитку кожної дитини з порушеннями зору. Крім того, важливо посилювати взаємодію між фахівцями, педагогами та батьками, створюючи цілісну підтримуючу систему, яка забезпечує не лише академічний розвиток, а й формування соціальних навичок, емоційної стабільності та самостійності дітей.

Тільки за таких умов психолого-педагогічний супровід стає ефективним ключовим чинником успішної інтеграції дітей із порушеннями зору в освітнє та соціальне середовище, сприяючи розвитку їхнього потенціалу та активній участі у житті громади.

Література:

1. Гудим І. Концепція психолого-педагогічного супроводу дітей з глибокими порушеннями зору раннього віку (від 0 до 3-х років). URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4691/1/3_Гудим.pdf
2. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник / авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
3. Кобильченко В. В. Омельченко І. М. Наукові аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717387/1/Наукові%20аспекти%20психолого-педагогічного%20супроводу%20дітей%20з%20особливими%20освітніми%20потребами.pdf>
4. Колодна Н.А. Соціально-педагогічний супровід дітей з глибокими порушеннями зору в умовах навчально-реабілітаційного центру: дис. ... канд. пед. наук (доктора філософії): 13.00.03 - Корекційна педагогіка. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, МОН України, Київ, 2020. 241 с.
5. Костенко Т., Гудим І. Навчання дітей із порушенням зору: навчально-методичний посібник. Харків, Вид-во «Ранок», 2019. 184 с.
6. Легкий О.М., Кондратенко С.В. Психолого-педагогічна підтримка дітей з порушеннями зору в сучасних умовах. Вісник НАПН України, 2024. № 6(1). С.1-4.
7. Сасіна І.О., Гребенюк Т.М. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання. URL: <https://enquirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6abe252b-adb5-4579-852a-43cc41eab9cd/content>
8. Спеціальна педагогіка і психологія: сучас. термінол. словник / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. Київ : Генеза, 2024. 272 с.
9. Федоренко С.В. Вивчення стану сформованості дій самообслуговування в молодших дошкільників зі зниженим зором. Актуальні питання корекційної освіти

(педагогічні науки) : зб. наук. праць / за ред. В.М.Синьова, О.В.Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори, 2016. С. 371-382.

10. Чеботарьова О. Вплив військових подій на психічне здоров'я дітей з ООП. Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів/ авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Бобренко, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової. К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. С.8-23.

References:

1. Gudym, I. Kontsepsiia psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ditei z hlybokymy porushenniamy zoru rannoho viku (vid 0 do 3-kh rokiv) [Concept of psychological and pedagogical support for children with profound visual impairments of early age (from 0 to 3 years)]. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4691/1/3_Гудим.pdf [in Ukrainian].

2. Yarmola, N., Koval-Bardash, L., Kompanets, N., Kvitka, N., Lapin, A. (2020). Dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy u zahalnoosvitnomu prostori [Children with special educational needs in the general education space]. K.: Mykola Yarmachenko Institute of Special Educational Needs of the National Academy of Sciences of Ukraine, 208 p. [in Ukrainian].

3. Kobylchenko, V. V. Omelchenko, I. M. Naukovi aspekty psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Scientific aspects of psychological and pedagogical support of children with special educational needs]. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717387/1/Наукові%20аспекти%20психолого-педагогічного%20супроводу%20дітей%20з%20особливими%20освітніми%20потребами.pdf> [in Ukrainian].

4. Kolodna, N.A. (2020). Sotsialno-pedahohichniy suprovid ditei z hlybokymy porushenniamy zoru v umovakh navchalno-reabilitatsiynoho tsentru [Socio-pedagogical support of children with profound visual impairments in the conditions of an educational and rehabilitation center]. Kyiv, 241 p. [in Ukrainian].

5. Kostenko, T., Hudym, I. (2019). Navchannia ditei iz porushenniam zoru [Teaching children with visual impairment]. Kharkiv, Publishing house "Ranok", 184 p. [in Ukrainian].

6. Legkyi, O.M., Kondratenko, S.V. (2024). Psykholoho-pedahohichna pidtrymka ditei z porushenniamy zoru v suchasnykh umovakh [Psychological and pedagogical support of children with visual impairments in modern conditions]. Visnyk NAPN Ukrainy - Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine, 6(1), pp.1-4 [in Ukrainian].

7. Sasina, I.O., Grebenyuk, T.M. Osoblyvosti psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ditei z porushenniamy zoru v umovakh inkluzyvnogo navchannia [Peculiarities of psychological and pedagogical support of children with visual impairments in conditions of inclusive education]. Retrieved from: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6abe252b-adb5-4579-852a-43cc41eab9cd/content> [in Ukrainian].

8. Prokhorenko, L., Zasenka, V. (2024). Spetsialna pedahohika i psykholohiia : suchas. terminol [Special pedagogy and psychology: modern terminology dictionary]. Kyiv: Geneza, 272 p. [in Ukrainian].

9. Fedorenko, S.V. (2016). Vyvchennia stanu sformovanosti dii samoobsluhovuvannia v molodshykh doshkilnykiv zi znyzhenym zorom [Study of the state of formation of self-service actions in younger preschoolers with low vision]. Aktualni pytannia korektsiynoi osvity (pedahohichni nauky) - Current issues of correctional education (pedagogical sciences). Kamianets-Podilskyi: PP Medobory, pp. 371-382 [in Ukrainian].

10. Chebotaryova, O. (2023). Vplyv viiskovykh podii na psykhične zdorovia ditei z OOP [The impact of military events on the mental health of children with intellectual disabilities]. Suchasni tekhnologii psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ditei z porushenniamy intelektualnoho rozvytku v umovakh kryzovykh vyklykiv - Modern technologies of psychological and pedagogical support for children with intellectual disabilities in times of crisis challenges. Institute of Physical Education and Sports of the National Academy of Sciences of Ukraine, pp.8-23 [in Ukrainian].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>